

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLYIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi. № MD-70230101-1.08

SHARQ TILSHUNOSLIGI TARIXI
(NITOIY TILI) FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200000 San`at va gumanitar fanlar
Ta`lim sohasi: 230000 – Tillar
Mutaxassislik: 70230101 – Lingvistika(Sharq tillari bo`yicha)

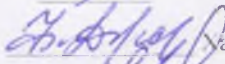
Toshkent–2025

Sharq xalqlari tillari va adabiyoti
instituti direktori:

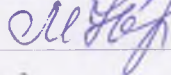
X.V. Mirzaxmedova

Xitoyshunoslik oliy mal'tabi boshlig'i:

Xasanova F.M.

ARM boshlig'i

Yuldasheva M.M.

Fan/modul kodi ShTT1204		O'quv yili 2025-2026	Semestr 2	ECTS – Kreditlar 4	
Fan/modul' turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Sharq tilshunosligi tarixi (xitoy tili)	48	72	120	
2.	<p align="center">I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanning maqsadi: magistrantlarga xitoy tili tarixiga oid adabiyotlar kesimidagi materiallar asosida bilim va ko'nikmalarini kengaytirish, belgilangan mavzular doirasida erkin so'zlashish, mustaqil fikr yuritish va tarjima ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan tilshunos mohirligini oshirish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifalari:</p> <ul style="list-style-type: none"> -xitoy tili tarixi bilan bog'liq amaliy bilimlarga ega bo'lish -tematika mavzulari kesimida erkin tahliliy fikr bildirish -tarjima qilish ko'nikmasiga ega bo'lish. <p>Xorijiy tajribasiga muvofiqi:</p> <p>Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi top 300 talik ro'yxatga kiruvchi (ARWU-24) Pekin universiteti Xalqaro xitoy tili instituti (https://www.oir.pku.edu.cn/) xorijiy tajribasini inobatga olgan holda takomillashtirildi.</p> <p>https://sfl.pku.edu.cn/xygk/xyjs/?utm_source</p> <p align="center">II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p align="center">II.I. Fan tarkibiga quyidagi ma'ruza mavzulari kiradi:</p> <p>1- mavzu. Sungusue. Xitoy fonologiyasi. Er ya. Fang yan Xitoy filologiyasi tarixi, Xitoy fonologiyasi, "Er ya" va "Fang yan" kitoblar g'oyasini o'rganish, mazmunini ochib berish.</p> <p>2-mavzu. Xitoy an'anaviy tilshunoslik maktabi Xitoyning an'anaviy tilshunoslik maktablari. Ularning turlari va xususiyatlari haqida ochib berilgan.</p> <p>3-mavzu. Iyeroglif va so'z – xitoy an'anaviy tilshunosligining ob'yekti sifatida Qadimgi matnlarda uchraydigan iyeroglifning ma'nosini izohlash. Iyerogliflarning rivojlanishi va o'zgarishi oqibatida leksik tizimdagi o'zgarishlar.</p> <p>4-mavzu. "Ma Shi Ven Tung" asarining yozilishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</p>				

马建忠 *Ma Jianzhong*ning grammatikasi tom ma'nodagi ilk grammatik kitob sifatida tanilish jarayoni bilan, asarning mazmuni bilan tanishib uni asosiy joylarini tarjima qilish.

5- mavzu. Xitoy iyerogliflariga transkripsiyaberishning dastlabki usullari

Fanqie yozuvuning salbiy va ijobiy taraflari. Xitoyliklarning shu yozuv usuliga o'tish tarixi va uning siyosiy va amaliy o'rni. Xitoy iyerogliflariga transkripsiyaberishning rivojlanish bosqichlari.

6- mavzu: Xitoy tili tarixida lug'atlarning o'rni

"Gulyang juan" va uning tahlili. "Er ya". "Fangyan", "Sho ven jie zi". "Shi ming". Ushbu lug'arlarning farqi va ishlatilishidagi o'rni. Rivojlanish bosqichlari.

7- mavzu: Xitoy tili tarixida tarixiy manbalarning o'rni

"Shi jing". "I jing". "Li jing". "Shu jing". Xitoy tarixiy manbalari turlari, mohiyati haqida ma'lumotga ega bo'lish.

8- mavzu: Qadimgi xitoy tilshunosligida venyan tilining o'rni

Xitoy tilining tarixiy davrlarga bo'linishi. Venyan va bayxua masalasi. Venyanning bayxuaga o'tish bosqichlaridagi qiyinchiliklar va Venyan tilida yozilgan manbalarnig Bayxuaga o'zlashtirilishi.

9- mavzu: Venyan tili xususiyatlari

Qadimgi xitoy tilining leksikasi, so'z ma'nosi va uning o'zgarishi.

10- mavzu: Venyanda polisemiya hodisasi

Venyanda polisemiya hodisasi, ehtiromlar va kamtarlikni bildiruvchi so'zlar? Ularning oddiy nutqda ishlatilishining o'rni va mohiyati. Sinonimlar, omofonlar, omograflar masalasi.

11- mavzu: Yozuv haqida umumiy ma'lumot

Xitoy tili yozuvi turkumlari; Shan – In davri yozuvlari va ularning xususiyatlari; yozuv qurollarining taomil masalasini o'rganish.

12- mavzu: Xitoy iyerogliflarining toifalari

Iyeroglif imlo chiziqlari, Xitoy yozuvi haqidagi nazariy qarashlarni o'rganish. Ularning rivojlanish va soddalashtirilishi sabablarini ko'rib chiqish.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Xitoy filologiyasi tarixi, Xitoy fonologiyasi, "Er ya" va "Fang yan" kitoblari g'oyasini o'rganish, mazmunini ochib berish.
2. Xitoydagi tilshunoslik ilmining rivojlanishida Yevropa tilshunosligining ahamiyati. Xitoy filologlari "grammatika" atamasiga bergan ta'riflari va ilk grammatika paydo bo'lgunga qadar o'rganilgan grammatik tadqiqotlarning asosiy yo'nalishlari.
3. Qadimgi matnlarda uchraydigan iyeroglifning ma'nosini izohlash. Iyerogliflarning rivojlanishi va o'zgarishi oqibatida leksik tizimdagi o'zgarishlar.

4. Xitoy tilshunosligida 马建忠 *Ma Jianzhong*ning grammatikasi tom ma'nodagi ilk grammatik kitob sifatida tanilish jarayoni bilan, asarning mazmuni bilan tanishish.
5. Fanqie usulining ijobiy va salbiy tomonlari. Fanqiening bugungi o'qilishidagi muammolar.
6. "Gulyang juan" va uning tahlili. "Er ya". "Fangyan", "Sho ven jie zi". "Shi ming".
7. Xitoy tarixiy manbalari turlari, mohiyati haqida ma'lumotga ega bo'lish.
8. Xitoy tilining tarixiy davrlarga bo'linishi. Venyan va bayxua masalasi, Venyan tilida yozilgan qomusiy yodgorliklar.
9. Qadimgi xitoy tilining leksikasi, so'z ma'nosi va uning o'zgarishi, Venyanda polisemiya hodisasi, ehtirom va kamtarlikni bildiruvchi so'zlar.
10. Sinonimlar, omofonlar, omograflar masalasi. Venyanda polisemiya hodisasi, ehtirom va kamtarlikni bildiruvchi so'zlar.
11. Xitoyda fan sifatida yozuvshunoslik va iyeroglifshunoslik masalasi; Xitoy tili yozuvi turkumlari; Shan – In davri yozuvlari va ularning xususiyatlari; yozuv qurollarining taomil masalasini o'rganish.
12. Iyeroglif imlo chiziqlari, Xitoy yozuvi haqidagi nazariy qarashlarni o'rganish

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Magistr maqomini egallash maqsadida ilm olayotgan toliblar auditoriya mashg'ulotlari, interaktiv usullar yordamida ilm olishdan tashqari mustaqil ishlay olish omillarini ham bilishlari zarur. Shu maqsadda tilga oid muayyan mavzular mustaqil ishlash uchun tavsiya etiladi. Asosiy chet tilidagi mutaxassislikka oid ilmiy-nazariy adabiyotlar; ularni tarjima va tahlil qilish yo'llari; mutaxassislikka oid terminlarni tasniflash va izohlash usullari; ilmiy soha terminlarini amalda qo'llash mezonlari; asosiy chet tilidagi mutaxassislikka oid ilmiy manbalar, ilmiy jurnallar, fundamental tadqiqotlarning tahlili; o'rganilayotgan chet tilida nashr qilingan asosiy darsliklar. o'quv qo'llanmalar, sohaga doir izohli lug'atlar va mutaxassislikning ilmiy markazlarida chop etilgan nashrlarga annotatsiya yozish yo'llari; mutaxassislikka oid ilmiy-nazariy asarlarni nazariy jihatdan umumlashtirish va tanqidiy baholash prinsiplari shular jumlasidandir.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. 中国的地理位置
2. 中国的版图
3. 中国的人口 (多民族大家)
4. 动物和植物资源
5. 环境保护
6. 中国七大古都
7. 魅力城市 (上海, 广州)

8. 魅力城市 (深圳, 昆明, 苏州)
9. 魅力城市 (青岛, 大连, 拉萨)
10. 魅力城市 (香港, 澳门, 台北)
11. 中国之流 (北京故宫, 长城)
12. 中国之流 (承德山庄, 明十三陵)
13. 中国近代史
14. 中国之流 (天坛, 颐和园)
15. 中国之流 (承德山庄, 明十三陵)
16. 中国七大古都 (北京)
17. 中国七大古都 (西安)
18. 中国七大古都 (洛阳)
19. 中国七大古都 (南京)
20. 中国七大古都 (开封)
21. 中国七大古都 (杭州)
22. 中国七大古都 (安阳)
23. 魅力城市 (上海)
24. 魅力城市 (广州)
25. 魅力城市 (深圳)
26. 魅力城市 (昆明)
27. 魅力城市 (苏州)
28. 秦始皇陵与秦始皇兵马俑博物馆
29. 敦煌莫高窟
30. 布达拉宫
31. 现代中国
32. 中国领导
33. 语言发展过程
34. 世界语言学 (美国, 欧洲)
35. 世界语言学 (中国)
36. 世界语言学 (亚洲, 非洲)

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha magistrant-talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3. **V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Fanni o'zlashtirish natijasida magistrant:

- Xitoy tili tarixi rivojlanish nazariyalari haqida tasavvur va bilimga ega bo'lishi;
- Soha matnlari leksikasidan so'zlashuv jarayonida o'rinli foydalanish

ko'nikmalariga ega bo'lishi;

- talaba soha tematikasi bo'yicha erkin muloqotga kira olishi. shaxsiy fikrini ifodalash, muamoli vaziyatlarda optimal yechimlar qabul qilish malakasiga ega bo'lishi kerak.

4.	<p style="text-align: center;">VI. Ta'lim texnoogiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mantiq metodlari: induktiv va deduktiv metodlar; • gnostik metodlar: reproduktiv, muammoli vaziyat, ilmiy taxlil; • perseptiv metodlar: ma'lumotni og'zaki nutq orqali ifoda etish; • interfaol keys-stadilar; • taqdimotlar.
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan mavzular haqida mustaqil mushohada yuritish vajoriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">VIII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari</p> <p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. S.Nasirova. Xitoy tili tarixi.- Toshkent, 2021 yil 2. S.A. Nasirova, S.A.Nashimova, J.Boybutayev Xitoy iyerogliflari-Toshkent: "Silk Road Publishing", 2023 yil <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024. 4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023 5. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild.- Toshkent: O'zbekiston, 2023. 6. S. Nasirova, S.Hashimova. 中国历史 (Xitoy tarixi). Toshkent: Extremum press, 2018 yil 7. Чэнь Тинчю. Китайская каллиграфия. – Пекин: «Межконтинентальное издательство Китая», 2004.- 160 стр. 8. Курдюмов В.А., Курс китайского языка: теоретическая грамматика. – М.: Цитадель-трейд. Лада, 2005.- 573 стр. 9. «Ўзбекистан-Китай: развитие историко-культурных, научных и экономических отношений». Сборники материалов международных научно-практических конференций за 2017- 2020 г.г. <p style="text-align: center;">Scopusdan maqolalar</p> <ol style="list-style-type: none"> 10.Hashimova S.A. Chi Daojia. The contrastive evaluation of uzbek and Chinese Voawels/ SCOPUS. – IJEAT. – P. 5219-5223 https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21101089994&tip=sid&clean=0 11.Omonov Q., Rivsiyeva G.,Xalmurzayeva N., Nasirova S, Mirzaxmedova X. HE STANDARDS OF FORMAL WRITING STYLE AND THEIR

24

	<p>CHOOSING. SPAST Abstracts. 2(02). Retrieved from https://spast.org/techrep/article/view/4463</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <p>12. www.hanban.edu.cn 13. www.baidu.com 14. https://ibratfarzandlari.uz 15. https://www.lzu.edu.cn/ 16. https://Www.gsunesco.org 17. https://Www.gsunesco.org</p>
7.	<p>Fanning o'quv dasturi Xitoyshunoslik oliy maktabida ishlab chiqilgan va 2025 yil "18" 06 dagi 20 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2025 yil "28" 06 dagi 11 -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul: S.A. Xashimova – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Xitoyshunoslik oliy maktabi professori, filologiya fanlari doktori(DSc)</p>
9.	<p>Taqrizchilar: N.Rasuleva - TDSHu Xitoyshunoslik oliy maktabi dot., PhD S.Nasirova - TDSHu qoshidagi Konfutsiy nomidagi O'zbek-Xitoy instituti direktori, professor, filologiya fanlari doktori(DSc)</p>